

3 Desenvolve un tema a partir de documentos históricos.

Os seguintes textos deben permitirche facer unha redacción sobre o movemento obreiro en España desde as súas orixes ata a crise da Restauración. Estruturando libremente a túa composición á luz dos documentos, e tendo en conta a súa contextualización, debes atender cando menos aos seguintes aspectos: razóns e reivindicacións obreiras, formas de organización e loita, e caracterización ideolóxica das principais organizacións obreiras.

***Proba de acceso á Universidade (Comisión Interuniversitaria de Galicia), opción 2 de xuño de 2007.**

FÁBRICA DE TABACOS DE CORUÑA.

DOC. 1. O LUDISMO EN GALICIA.

A mediados do século XIX a principal fábrica en Galicia era a Fábrica de Tabacos da Coruña, onde houbo varios episodios de loita obreira, entre eles a destrución das máquinas:

O luns 7 do actual houbo un pronunciamento de mulleres na fábrica da Palloza desta cidade (A Coruña).

Parece que, no canto dos cigarros que antes se facían nesta fábrica, están agora ensaiando a construción doutros de diferente feitura e [...] crearon un taller de pitos cunha máquina para picar o tabaco. Como ambas as operacións son novas, non se prestan nin acomodan a elas as cigarreiras, porque non saben facelos, tardando tanto en elaboralos que apenas sacan a terceira parte do xornal que adoitaban [...]. Alporizáronse aquelas catro mil mulleres, arremetendo contra os xefes e empregados do establecemento, destruindo todo o tabaco [...], romperon e fixeron anacos as máquinas novas [...], tirándoas ao mar, o mesmo que os mobles, papeis, libros de caixa e efectos que atoparon nos cuartos do director.

El País, Diario de Pontevedra, 13 de decembro de 1857.

DOC. 3. O MEDO AO MOVEMENTO OBREIRO.

Neste artigo advírtese do perigo que para a orde establecida supón a Asociación Internacional de Traballadores (AIT).

Proba en verdade que atinxe a reis e pobos, a sacerdotes e profanos, ao cidadán humilde e ao elevado magnate, á relixión, á moral, á propiedade, ao traballo; á autoridade, á liberdade, á paz pública; á patria, á familia, á seguridade persoal; á orde, ao goberno, á economía política; e en fin, a todas as entrañas da vida da humanidade.

¡Tremendo retroceso habería sufrir esta se en tal proba saísen vencidos os principios tutelares da súa existencia e desenvolvemento!

E vencidos saírían se os ánimos rectos, se os homes que teñen os seus intereses morais e materiais ameazados, se as clases lexítimas cegamente combatidas non abrisen a tempo os ollos para ver e evitar o abismo ao que empurra á sociedade enteira esa tempestade de erros [...], políglota e cosmopolita, que se titula a Asociación Internacional.

La defensa de la Sociedad, setembro de 1872.

DOC. 2. PETICIÓN OBREIRAS.

Señores Deputados das Cortes Constituíntes:

Hai anos que a nosa clase vai camiñando cara á súa ruína. Os salarios minguan. O prezo dos comestibles e dos cuartos é máis alto. As crises industriais sucédense. Temos que [...] mandar ao taller as nosas donas con prexuízo da educación dos nosos fillos, sacrificar a estes mesmos fillos a un traballo prematuro.

É xa gravísimo o mal, urxe o remedio, e agardámolo de vós. Non pretendemos que ataquedes a liberdade do individuo, porque é sagrada e inviolable; nin que matedes a concorrència, porque é a vida das artes; nin que carguedes sobre o Estado a obriga de socorremos, porque coñecemos os apuros do Tesouro. Pedímosvos unicamente o libre exercicio dun dereito: do dereito de ASOCIARNOS.

Hoxe concédesenos só para favorecermos nos casos de enfermidade ou de falta de traballo; concédasenos en adiante para opoñernos ás desmedidas esixencias dos donos dos talleres, establecer de acordo con eles tarifas de salarios, procurar os artigos de primeira necesidade a baixo prezo, organizar o ensino profesional e fomentar o desenvolvemento da nosa intelixencia, atender a todos os nosos intereses.

El Eco de la clase obrera, setembro de 1855.

DOC. 4. A CRISE DE 1917.

Manifiesto conxunto da UGT e da CNT onde propoñen a folga xeral, que sería convocada definitivamente en agosto do mesmo ano.

O proletariado organizado chegou así ao convencemento da necesidade da unificación das súas forzas nunha loita común contra os amparadores da explotación erixida en sistema de goberno. E respondendo a este convencemento, os representantes da Unión General de Trabajadores e os da Confederación Nacional del Trabajo acordaron por unanimidade: Primeiro: [...] co fin de obrigar ás clases dominantes a aqueles cambios fundamentais de sistema que garantan ao pobo o mínimo das condicións decorosas de vida e de desenvolvemento das súas actividades emancipadoras, imponse que o proletariado empregue a folga xeral, sen prazo definido de terminación, como a arma máis poderosa que posúe para reivindicar os seus dereitos.

Manifiesto conxunto da UGT e da CNT, marzo de 1917

A xénese e o **desenvolvemento do movemento obreiro**, en tanto que manifestación política e sindical do proletariado industrial, está estreitamente relacionada coa toma de **conciencia de clase**, cuns intereses de seu e, xa que logo, ben distintos dos que lle son propios á **burguesía**.

Os primeiros chanzos na xénese do movemento obreiro tomaron a forma de **manifestacións espontáneas de rebeldía** fronte ás **duras condicións laborais** ás que estaba sometida a clase traballadora ou contra o proceso de mecanización, que consideraban contrario aos seus propios intereses. A destrución en 1857 das máquinas da Fábrica de Tabacos da Coruña polas propias traballadoras («cigarreiras»), un feito ao que se fai referencia no Doc. 1, é unha das últimas mostras dese espontaneísmo inicial do que podemos atopar numerosos precedentes, como os motíns de Alcoy de 1819 ou o incendio da fábrica de Bonaplata de Barcelona en 1835. Neste sentido, o **ludismo** que caracteriza o momento inicial do movemento obreiro, axiña deu paso ao **asociacionismo** e a outras formas de mobilización fronte á explotación laboral.

A petición dirixida ás Cortes, en setembro de 1855 (Bienio Progresista), polos republicanos encabezados por Pi i Margall e recollida en El Eco de la Clase Obrera (Doc. 2), sitúa o movemento obreiro nun **novo chanzo organizativo**: en primeiro lugar, hai unha exposición razoada das condicións de vida da clase traballadora (baixos salarios, carestía dos bens de consumo, traballo infantil...); en segundo lugar, hai unha petición clara e ben motivada («Non pretendemos que ataquedes a liberdade do individuo [...] Pedímosvos unicamente o libre exercicio dun dereito: do dereito de ASOCIARNOS»). Non obstante, aínda que a petición remata cun chamamento a «atender a todos os nosos intereses», o certo é que o documento (a Exposición presentada pola clase obreira) mostra un elemento decisivo desta fase evolutiva do movemento obreiro: a súa **dependencia dos partidos republicanos**, a través dos que canalizaba as súas demandas, polo que aínda non conquistara a plena autonomía organizativa.

Houbo que esperar ao **Sexenio revolucionario** para que o proletariado superase esa alianza entre republicanos e obreiros en favor dun **movemento exclusivamente obreiro e revolucionario**. A expresión desa nova estratexia do movemento obreiro foi a **Asociación Internacional de Traballadores** (I Internacional); fundada en Londres en 1864, en 1870 xa estaba presente nas rexións máis industrializadas de España (Cataluña, Biscaia, Madrid... e nalgúns cidades galegas), onde organizou a loita obreira e as folgas con **obxectivos** moi concretos: **melloras salariais, redución da xornada laboral, prohibición do traballo infantil**, supresión dos consumos...

Desde o primeiro momento, os **políticos liberais**, como se desprende do artigo publicado en setembro de 1872 en La Defensa de la Sociedad (Doc. 3), **opuxéronse radicalmente** ás actividades da Internacional, á que acusan de ser unha verdadeira ameaza «a todas as entrañas da vida da humanidade», ás que anteriormente se referira: relixión, moral, propiedade, autoridade, goberno e orde, entre outras. Por esa razón, sobre todo tras a **participación dos anarquistas na sublevación cantonalista de 1873**, os **internacionalistas**, tanto os anarquistas (aliancistas, maioritarios en Levante) como os socialistas, **foron duramente reprimidos** durante os primeiros anos da Restauración.

A partir dese momento, as **diferenzas entre socialistas**, que defendían a conquista do poder político pola clase traballadora para lograr a transformación da sociedade de acordo cos seus intereses, e os **anar-**

quistas, que defendían a eliminación de calquera forma de poder por considerala un ataque contra a liberdade individual, fixéronse cada vez maiores, polo que remataron organizándose separadamente.

Así, entre 1879, data de **fundación do Partido Socialista Obrero Español** (PSOE), de **inspiración marxista**, por Pablo Iglesias, e 1888, data de fundación da **Unión General de Trabajadores** (UGT), o **sindicato socialista**, consolidouse a estratexia política e sindical socialista, que defendía a mobilización obreira (folgas, manifestacións...) e a participación política como medio para alcanzar o obxectivo final: a fin da opresión.

Fronte á corrente socialista, os **anarquistas**, inicialmente o grupo maioritario, esmoreceron a partir de 1888. Reducida a súa incidencia á actividade desenvolvida por grupos locais con escasa forza e a accións terroristas individuais (bombas do Liceo de Barcelona, asasinato de Cánovas...), **en 1910** volveron recuperar a súa forza reivindicativa ao agruparse na **Confederación Nacional del Trabajo** (CNT). A CNT defendía a unidade de acción entre os sindicatos co obxectivo de derrotar á burguesía, destruír as institucións burguesas e alcanzar a emancipación da clase traballadora mediante a folga, a sabotaxe e a folga xeral.

Precisamente como consecuencia deste desenvolvemento organizativo da clase traballadora, os **primeiros anos do século XX** caracterizáronse por unha **grande conflictividade obreira**. Non obstante, por eses anos, o obxectivo das mobilizacións obreiras non só era conseguir melloras salariais e das condicións laborais; a **partir dese momento, a clase traballadora comezou a perseguir obxectivos sociais e políticos**.

Nese contexto de aumento da conflictividade e de conquistas sociais (lei de accidentes laborais, lei de protección do traballo das mulleres e dos nenos, redución da xornada laboral...), marcado pola crise do sistema bipartidista da Restauración, en 1917, os sindicatos CNT e UGT convocaron unitariamente a unha **folga xeral** contra os amparadores da explotación erixida en sistema de goberno [...] co fin de obrigar ás clases dominantes a aqueles cambios fundamentais de sistema que garantan ao pobo o mínimo das condicións decorosas de vida e de desenvolvemento das súas actividades emancipadoras (Doc. 4). Malia que a folga foi **duramente reprimida**, a conflictividade social seguiu en aumento nos anos posteriores, o que foi unha das razóns da burguesía, dos terratenentes e doutros sectores sociais para apoiar o golpe de Estado de Primo de Rivera e a posterior ditadura.

OBREIROS E ENXEÑEIRO NUNHA SIDERÚRXICA ASTURIANA A FINS DO XIX.